



Tina Pirc, Anja Podlesek, Vita Poštuvan, Tina Podlogar, Katarina Kocbek in  
Martina Ulčar

## **ĖVALVACIJA PROGRAMA USPOSABLJANJA MENTORJEV SUPERVIZIRANE PRAKSE**

### **Evalvacija modula 1**

Udeleženci modula 1 so bili dvakrat povabljeni k podajanju povratnih informacij s pomočjo spletnega vprašalnika za evalvacijo. Prvič, po dveh vikendih in pred izvedbo študijske prakse (v nadaljevanju *prva anketa*), je odgovarjalo 33 udeležencev, drugič, po izvedbi zadnjega dela modula oz. po izvedbi študijske prakse (v nadaljevanju *druga anketa*), pa 23 udeležencev. V prvi anketi je poleg 22 mentorjev in dveh supervizork sodelovalo tudi 9 mentorirancev, v drugi anketi pa je sodelovalo skupaj 25 mentorjev in supervizork. Kjer navajamo povprečja in standardne odklone, so udeleženci odgovore podajali na 5-stopenjski lestvici (1-zelo slabo/zelo nezadovoljen/nepomembno, 5-zelo dobro/zelo zadovoljen/zelo pomembno).

Na začetku usposabljanja so mentorji želeli pridobiti natančno opredelitev poteka mentorstva in njihove obveznosti v vlogi mentorjev. Nekaj jih je navedlo, da bi si želeli za izvajanje prakse konkretnjša navodila ali primer poročila. Izrazili so potrebo po krajšem povzetku oz. smernicah za izvajanje študijske in supervizirane prakse. Želeli so si čim več skupinskega in praktičnega dela, novih praktičnih znanj o metodah mentoriranja, spoznavanje konkretnih primerov, veselili so se možnosti preizkušanja teoretičnih znanj v realni situaciji. Večkrat so tudi omenili željo in pričakovanje sodelovanja v supervizijski skupini oziroma strokovno podporo pri procesu mentoriranja.

Na splošno so bili z izvedbo celotnega modula udeleženci zadovoljni ali zelo zadovoljni, le peščica jih je odgovorila, da so bili nekje vmes med zadovoljnimi in

nezadovoljnimi (prva anketa:  $M = 4,2$ ,  $SD = 0,7$ ; druga anketa:  $M = 4,0$ ,  $SD = 0,6$ ). Celoten prvi modul, v katerem so se spoznali s kompetenčnim pristopom, razvojem mentorskega odnosa ter izvedli in reflektirali študijsko prakso, so vsi ocenili kot zelo dober ali dober ( $M = 4,6$ ,  $SD = 0,5$ ). Prav tako je večina sodelujočih ocenila, da so se dobro oz. zelo dobro usposobili in pripravili za vodenje študijske/supervizirane prakse; samo manjši del udeležencev je bil mnenja, da jih je program srednje dobro usposobil za vodenje prakse ( $M = 4,4$ ,  $SD = 0,7$ ). Kot bolj kakovostne so ocenjevali tiste dele usposabljanja, kjer je delo potekalo interaktivno v skupinah ali v parih z mentoriranci.

Program modula so udeleženci zelo pohvalili in dejali, da so se naučili veliko novega. Zdel se jim je sistematičen, kakovostno zastavljen in dobro izveden. Veliko udeležencev je omenilo, da je v času srečanj vladalo prijetno vzdušje, imeli so možnost za izmenjavo izkušenj, pogovor o morebitnih dilemah in težavah, s katerimi so se (se bodo) srečali pri izvajanju supervizirane prakse, in čas za diskusijo, ki pa bi si ga ob nekaterih temah želeli še več. Izpostavili so tudi zadovoljstvo s prejetimi gradivi, ki so se jim zdela uporabna, sistematična in pregledna. Še posebej so jim bile všeč delavnice in možnost aktivnega sodelovanja s svojimi mentoriranci na enem od srečanj, želeli pa bi biti v mentorskih parih prisotni še pri nekaterih drugih delih usposabljanja. Nekateri mentorji, ki v začetnem delu še niso imeli študenta na praksi, so omenili, da so to zelo pogrešali, saj bi tako lažje osmislili vaje. Kot zelo koristno in zanimivo so izpostavili tudi skupinsko delo in možnost prenosa teorije v prakso, česar so si želeli še več. Zadovoljni so bili z raznolikim naborom uporabljenih tehnik in metod dela ter kot prednost programa izpostavili možnost dela v skupinah.

Menili so, da so v modulu 1 pridobili strukturo in teoretične smernice za sistematično izvajanje prakse ter veščine in znanja, potrebna za vzpostavitev in vodenje mentorskega odnosa. Postali so bolj suvereni in samozavestni za opravljanje vloge mentorja. Bolje so tudi ozavestili svoje delo, tudi z etičnega vidika. Kar nekaj udeležencev je omenilo, da so spoznali pomembnost dobrega načrtovanja prakse in določanja ciljev, kar zdaj bolj aktivno uporabljajo pri svojem delu. Veliko jih je izpostavilo, da so se bolje spoznali s pojmom kompetenc in kompetenčnim modelom, za katerega so menili, da je zelo uporaben. Videli so ga kot dobro izhodišče pri načrtovanju prakse, usmerjanju kariernega razvoja ter kot osnovo za lažje ocenjevanje študentov in psihologov začetnikov. Pri izvajanju nalog jim je bilo močno v oporo tudi prejeta gradivo. Nekateri so zapisali, da so šele po izvedeni študijski praksi spoznali, da bo treba tudi kakovostni supervizirani praksi psihologov začetnikov nameniti razmeroma veliko dela. Več časa in pozornosti so začeli posvečati evalvaciji in refleksiji ter pridobivanju in uporabi povratnih informacij. Zelo pomembni sta se jim zdela skupinska refleksija in evalvacija mentorskega odnosa ( $M = 4,5$ ,  $SD = 0,7$ ). Nekaj udeležencev pa je omenilo, da se jim je končna evalvacija študijske prakse zdela predolga in so se nekatera vprašanja za refleksijo in evalvacijo ponavljala. V usposabljanjih mentorjev je torej treba paziti, da so z evalviranjem

svojega dela primerno obremenjeni (ne preobremenjeni). Dokumentacijo, ki jo morajo pripraviti, da lahko presojava o njihovi usposobljenosti za mentoriranje, je treba smiselno omejiti na najpomembnejše vidike.

Večina udeležencev je odgovorila, da so se njihova pričakovanja o programu uresničila, da so se naučili veliko novega, pridobili pomembna nova znanja in spretnosti, dober pregled nad kompetencami psihologa in praktične izkušnje v vlogi mentorja. Menili so, da to vlogo tudi uspešno izpopolnjujejo. Sodelovanje v projektu jim je bila zelo prijetna izkušnja. Udeležbo pri razvoju sistema supervizirane prakse so videli kot priložnost za povezovanje z drugimi posamezniki iz svojih in drugih področij psihologije ter kot možnost za odprto in kritično izmenjavo izkušenj. V skupini so prepoznali možno oporo pri razreševanju dilem in težav, ki se bodo pojavile v času izvajanja prakse, in so pričakovali medsebojno pomoč. Menili so, da so skozi celoten proces utrjevali poklicno identiteto in ozavestili ter nadgradili svoje delo in kompetence.

## Evalvacija modula 2

Po izvedbi vsakega od dveh delov modula 2 so bili supervizorke mentorjev in mentorji povabljeni k podajanju povratnih informacij s pomočjo spletnega vprašalnika za evalvacijo. Odzvale so se 4 supervizorke in 22 mentorjev.

Velika večina udeležencev je bila v celoti zelo zadovoljna z obema deloma modula. Modul se jim je zdel poučen, koristen in praktično uporaben ter jim je dajal pomemben vpogled v supervizijo. Večini se je zdelo spoznavanje tem, ki so se nanašale na vzpostavljanje odnosa, temeljnih dokumentov in veščin supervizije, izredno pomembno za zagotavljanje učinkovite supervizije. Še posebej pomembno se jim je zdelo spoznavanje vloge supervizorja in področja dela v superviziji, podajanje povratnih informacij in priprava na delo z zapletenimi primeri v superviziji. Najbolj so bili zadovoljni s predvajanjem videoposnetkov, demonstracijami ter delom v majhnih skupinah (metodama igre vlog, reflektivnega tima), torej z izkustveno naravnostjo podajanja vsebin. Pohvalili so delo v skupinah, sestavljenih iz članov z različnih področij psihološke dejavnosti, saj naj bi člani v take skupine prinašali bolj raznolike izkušnje in poglede kot v primeru homogenih skupin. Pohvalili so tudi pogovor o težkih in perečih temah ter ozaveščanje nekaterih vedenjskih vzorcev, ki lahko slabo vplivajo na izvajanje supervizije. Dejstvo, da je bil pogovor možen, so pripisali občutku varnosti, ki sta ga vzpostavila predavatelj. Nekaj udeležencev je pohvalilo izmenjavo praks med tujino in Slovenijo. Zanimivo in posebej spodbudno pa je, da so nekateri izpostavili tudi občutek nove energije in zagona za prihodnje delo.

Večina udeležencev je bila mnenja, da jih je usposabljanje dobro ali zelo dobro pripravilo na supervizijo psihologa začetnika. Poudarili so pomen vsebin modula 1, ki po njihovem mnenju predstavlja smiselno predstopnjo modula 2. Teme modula 2 so se jim zdele koristne, dobro strukturirane in dragocene za obnavljanje in izpopolnjevanje

znanja. Še posebej se jim je zdelo pomembno, da so dobili nekaj veščin in orodij za vzpostavljanje supervizijskega odnosa, za opazovanje ter za podajanje povratnih informacij. Nekateri so izpostavili, da se po usposabljanju počutijo bolj veščje v uporabi različnih tehnik supervizije. Uporabno se jim je zdelo preizkušanje v vlogi supervizorja v različnih nalogah in dilemah, pri čemer so dobili občutek, kje se lahko pojavijo težave, in na konkretnih primerih izkusili, kako jih lahko rešijo. Izpostavili pa so dejstvo, da bodo za uspešno vodenje supervizije potrebovali še veliko praktičnih izkušenj, saj vključevanje v supervizijo zaenkrat tudi zanje predstavlja učni proces. Posamezniki so izpostavili tudi potrebo po nadaljnjem urjenju posameznih veščin, predvsem v podajanju povratnih informacij. Bili so zadovoljni, da so vključeni v supervizijske skupine.

Nekaterim se je zdelo usposabljanje precej naporno. Določenim aktivnostim v tem modulu bi si želeli nameniti še več časa. Želeli bi si strukturirano teorijo z dodatnimi informacijami in obsežnejšo razlago posameznih delov supervizije, več literature, še bolj praktično naravnano izvedbo usposabljanja (več konkretnih primerov, delavnic, dela v manjših skupinah, dela z videoposnetki itd.), še več informacij o modelih supervizije in njihovi uporabi, izkustvenih tehnik, vključevanja udeležencev v diskusijo in časa za delo v skupinah (trojkah), še podrobnejšo analizo videoposnetkov in poglobljanje znanja s področja uporabe posameznih tehnik v superviziji. Zaključimo lahko, da bi bilo smiselno vsebine modula 2 še okrepiti in udeležencem v programu usposabljanja dati na voljo več časa za poglobljanje znanj o superviziji in trening praktičnih veščin supervizije. To velja še posebej v trenutni situaciji, ko v Sloveniji supervizija ni splošno razširjena in je vanjo vključen manjši delež psihologov. Znanja in veščine supervizije so pomanjkljiva, ker psihologi nimajo osebnih izkušenj sodelovanja v superviziji. Pri širjenju programa usposabljanja bi bilo smiselno upoštevati stanje in potrebe psihologov v posamezni državi in obseg posameznih delov usposabljanja, denimo modula 2, temu smiselno prilagajati.

## Evalvacija modula 3

### Zadovoljstvo z delavnicami

V tabeli 11 predstavljamo evalvacijo posameznih delov modula 3. V stolpcu Vzorec je navedeno, koliko oseb od vseh udeležencev delavnice je sodelovalo v evalvacijskih anketah. Udeleženci so zadovoljstvo z delavnico (vsebino, nalogami, gradivi) ocenjevali na 5-stopenjski lestvici (1 – zelo nezadovoljen/a, 5 – zelo zadovoljen/a). V tabeli je reprezentativno navedeno tudi, kaj so udeleženci pri delavnici posebej pohvalili oz. česa bi si še želeli. Od mentorjev in njihovih supervizork smo pridobili tudi ocene pomembnosti delavnice za mentoriranje.

V tabeli 11 lahko vidimo, da so bile ocene delavnic visoke, kar pomeni, da so mentorji in supervizorke prepoznavali pomen vsebin, ki so jih obravnavale delavnice, za mentoriranje. Teme vseh delavnic so se jim v povprečju zdele pomembne za mentoriranje.

Tabela 11. Povzetek evalvacije delavnic v okviru modula 3

Delavnica	Vzorec	Zadovoljstvo <i>M (SD)</i>	Kaj so udeleženci pohvalili?	Kaj bi še želeli?	Pomembnost znanja o temi za mentoriranje	Bo delavnica v pomoč pri men- toriranju?
1. Izgorelost	23/31	3,8 (0,8)	Dober teoretični pregled teme, uporabe psihodiagnostičnih pripomočkov ob izgorelosti, usmerjenost v proaktivnost; med vajami doma so pohvalili uporabo tehnike dnevnika in aplikacije vprašalnika o izgorelosti.	Še več praktičnih intervencij s tega področja, več informacij o bioloških vidikih izgorelosti in interaktivnih metod dela.	zelo (73 %), izredno (27 %)	zelo (27 %), nekoliko (67 %), nekoristno (7 %)
2. Samorefleksija in iskanje pomoči	20/30	4,4 (0,6)	Uporabljene metode dela.	Še več teoretičnih informacij ter alternativnih metod in tehnik samoreflektiranja.	zelo (33 %), izredno (67 %)	zelo (73 %), nekoliko (27 %)
3. Odvisnost	30/32	3,9 (0,8)	Osredotočanje na različne deležnike (npr. v šolah, med ranljivimi skupinami).	Temi bi bilo dobro posvetiti še več časa, s čimer bi lahko poskusili še več konkretnih intervencij.	malo (19 %), srednje (48 %), zelo (19 %), izredno (14 %)	zelo (10 %), nekoliko (52 %), nekoristno (38 %)
4a. Etika	29/35	4,2 (0,8)	Gradiva in naloge, vsebino, ki je bila prilagojena konkretnim primerom in dilemam, ter kombiniranje vaj doma, ki so odpirale pomembna vprašanja.	Več časa posvetiti tem temam, saj so zahtevne, potrebujejo kakovostno refleksijo in nenehno obnavljanje.	zelo (10 %), izredno (90 %)	zelo (85 %), nekoliko (15 %)
4b. Zaščita podatkov pri delu psihologa	29/34	4,1 (0,7)	Pomembna so bila predvsem teoretična spoznanja ter diskusije v skupini.	Še več praktičnih vaj in konkretnih primerov ukrepanja ter načine razbremenitve za tiste, ki neposredno nudiijo pomoč.	srednje (20 %), zelo (33 %), izredno (47 %)	zelo (20 %), nekoliko (80 %)
6. Motivacijski intervju	20/30	3,6 (0,9)		Več časa posvetiti temi; na srečanju bi predvsem preizkusili praktični del nalog.	srednje (14 %), zelo (43 %), izredno (43 %)	zelo (29 %), nekoliko (64 %), nekoristno (7 %)
7. Psihološka prva pomoč	30/44	4,7 (0,5)	Praktičnost delavnic in kombinacijo teorije in prakse.	Več časa za temo.	srednje (17 %), zelo (44 %), izredno (39 %)	zelo (78 %), nekoliko (22 %)
8. Svetovanje ob travmatskih dogodkih	37/43	4,7 (0,8)	Praktični in izkustveni vidik delavnic, ki jim bo pomagal tako pri skrbi zase kot pri praktičnem delu.	Še poglobliti znanje s področja značajskih moči in več dodatnih izkušenj s koncepti čuječnosti.	srednje (16 %), zelo (47 %), izredno (37 %)	zelo (63 %), nekoliko (37 %)
9. Strategije spoprijemanja						
10. Čuječnost						

## Evalvacija sprememb zaznane samoučinkovitosti

Preveriti smo želeli, kako učinkovito je bilo usposabljanje mentorjev supervizirane prakse, predvsem delavnice v okviru modula 3. Program usposabljanja mentorjev se je začel marca 2015 in zaključil januarja 2016. Različni moduli so se v tem času prepletali. Potek izvajanja usposabljanj v okviru posameznih modulov je predstavljen v tabeli 12.

Tabela 12. Potek usposabljanja mentorjev supervizirane prakse in izvedbe poskusne študijske in supervizirane prakse v projektu SUPER PSIHOLOG

Čas izvajanja usposabljanja	Modul 1	Modul 2	Modul 3 <sup>a</sup>	Študijska praksa	Supervizirana praksa	Administracija RAMSES
marec 2015	2 * 15 ur					
april 2015		20 ur		X	X	
maj 2015				X	X	
junij 2015	10 ur		2 * 8 ur		X	+
julij 2015					X	
avgust 2015					X	
september 2015		20 ur	2 * 8 ur		X	
oktober 2015			2 * 8 ur		X	
november 2015			2 * 8 ur		X	
december 2015					X	
januar 2016			2 * 8 ur		X	+
februar 2016					X	
marec 2016					X	

*Opombe:* Znaki X označujejo čas izvajanja študijske ali supervizirane prakse pri tipičnem mentorju. Nekateri mentorji so študijsko prakso zaradi nerazpoložljivosti študentov izvedli kasneje. S supervizirano prakso so mentorji začeli ob različnih časih, tudi po aprilu 2015, trajala pa naj bi eno leto, torej so nekateri z njo zaključevali še od aprila 2016 dalje. Nekateri mentorji so zaradi nerazpoložljivosti začetnikov namesto vodenja supervizirane prakse vodili podaljšano študijsko prakso (2–3 mesece).

<sup>a</sup>Posamezna delavnica v modulu 3 je obsegala 8 ur dela udeležencev. Sestavljena je bila iz interaktivnih predavanj in domačega dela. Navadno je bilo 5 ur izvedenih v stiku z izvajalci delavnice, 3 ure pa je bilo domačega dela.

### Metoda

#### Pripomočki

Za ugotavljanje učinkovitosti usposabljanja smo uporabili lestvico samoučinkovitosti ocenjevanja tveganja in ravnanja ob njem (Risk Assessment and Management Self-Efficacy Scale – RAMSES, Delgado idr., 2014). RAMSES je lestvica, s katero

strokovnjaki za duševno zdravje ocenjujejo zaupanje v svoje kompetence za delo z ljudmi, ki bi lahko zaradi težav v duševnem zdravju ogrožali sebe ali druge. Vsebuje 18 postavk (na 11-stopenjski lestvici od 0 – nisem prepričan do 10 – popolnoma sem prepričan), ki se nanašajo na ključne vidike kompetentnosti strokovnjakov za duševno zdravje na lestvicah:

- ocenjevanje tveganja (prepoznavanje in ocenjevanje ogroženosti);
- obvladovanje tveganja (napotitve oseb k drugim strokovnjakom, motiviranje ter etičnost uporabljenih strategij in postopkov);
- uporaba intervencij (kompetentnost za učinkovito uporabo specifičnih intervencij za zmanjševanje stopnje ogroženosti klienta in/ali drugih ljudi).

Postavke so oblikovane tako, da jih lahko razumemo precej široko in se lahko nanašajo na akutno oz. neposredno tveganje oz. ogroženost posameznika ali pa na bolj oddaljene in/ali posredne dejavnike tveganja. S tem lestvica zajema ocenjevanje lastne kompetentnosti na razmeroma širokem področju psihološke dejavnosti.

Na podlagi podatkov prvega izpolnjevanja lestvice RAMSES (lestvico je poleg 19 mentorjev in 5 supervizork ob različnih trenutkih izpolnilo tudi 28 drugih psihologov, ki so se udeležili delavnic modula 3) smo izračunali Cronbachove  $\alpha$ -koefficiente zanesljivosti za posamezne podlestvice. Z  $\alpha$ -koefficienti 0,90 (ocenjevanje tveganja), 0,92 (obvladovanje tveganja) in 0,94 (uporaba intervencij) izkazujejo podlestvice visoko stopnjo notranje konsistentnosti.

### *Postopek in udeleženci*

Udeleženci so lestvico izpolnili pred in po izvedbi modula 3 (v juniju 2015 in januarju 2016). Pred izobraževanju je lestvico izpolnilo 54 udeležencev, po izvedbi izobraževanj pa 51 udeležencev. Ker nas je zanimalo, ali je po izobraževanjih prišlo do spremembe v samooceni kompetenc, smo v nadaljnjo analizo vključili le podatke tistih udeležencev, ki so lestvico izpolnili 2-krat; torej pred in po izvedbi modula 3. Takšnih udeležencev je bilo 40, pri čemer je bilo med njimi 13 mentorjev, 4 supervizorke ter 23 drugih udeležencev izobraževanj v sklopu modula 3. Med udeleženci, ki so lestvico izpolnili dvakrat, je bilo 37 žensk in trije moški. Udeleženci so bili stari med 25 in 70 let ( $M = 37,2$ ;  $SD = 10,3$ ).

Tisti, ki so v projektu sodelovali kot mentorji ali supervizorji, so imeli ob prvem izpolnjevanju lestvic za seboj prvi in drugi del usposabljanja v okviru modula 1, povečini so že zaključili s študijsko prakso, opravili pa so tudi prvi del usposabljanja v modulu 2 (glej tabelo 12).

V sklopu modula 3 so udeleženci sodelovali na različnem številu delavnic, in sicer je bilo 15 udeležencev prisotnih na 8 do 10 delavnicah (večina mentorji in supervizorke), 20 udeležencev na eni ali dveh delavnicah, medtem ko je preostalih 5 udeležencev obiskalo od 3 do 7 delavnic.

## Rezultati

Za preverjanje razlik med prvo in drugo meritvijo smo uporabili neparametrični test za ponovljene meritve Wilcoxonov test predznačenih rangov ter izračunali velikost učinka. Rezultate prikazujemo v tabeli 13. Vidimo lahko, da so se po izvedbi modula 3 samoocene kompetenc izboljšale na vseh treh področjih. Udeleženci so se ocenjevali kot bolj kompetentne za ocenjevanje tveganja, obvladovanje tveganja in uporabo intervencij. Rezultati Wilcoxonovega testa predznačenih rangov so pokazali, da so te razlike statistično značilne, velikost učinka pa je bila zmerna do velika.

Tabela 13. *Opisna statistika samoocen kompetentnosti udeležencev pred in po izvedbi modula 3, rezultat Wilcoxonovega testa predznačenih rangov ter Cohenov d kot velikost učinka*

Podlestvica RAMSES	Pred izvedbo modula 3		Po izvedbi modula 3		Rezultat Wilcoxonovega testa		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Ocenjevanje tveganja	5,55	1,87	6,98	1,59	-4,47	< ,001	0,92
Obvladovanje tveganja	6,61	1,71	7,44	1,68	-3,14	,002	0,51
Uporaba intervencij	5,75	1,98	7,00	1,88	-4,37	< ,001	0,85

V nadaljevanju smo z izračuni Spearmanovega koeficienta korelacije rangov  $\rho$  raziskali morebitno povezanost samoocen kompetentnosti s starostjo udeležencev. Najprej smo preverili, ali so se različno stari udeleženci morda že pred izvedbo dejavnosti modula 3 razlikovali v ocenah svoje kompetentnosti, vendar ugotavljamo, da starost udeležencev ni bila pomembno povezana z njihovo samooceno kompetentnosti ob prvem reševanju lestvice (za Ocenjevanje tveganja  $\rho = ,02$ ,  $p = ,877$ ; za Obvladovanje tveganja  $\rho = ,02$ ,  $p = ,892$ ; za Uporabo intervencij  $\rho = ,15$ ,  $p = ,366$ ). Zanimalo nas je še, ali je morda pri različno starih udeležencih po izvedbi modula 3 prišlo do različno velikih sprememb v ocenjevanju samoučinkovitosti, vendar starost ni bila povezana z velikostjo spremembe v samoocenah kompetentnosti po zaključku usposabljanj (za spremembe ocen na lestvici Ocenjevanje tveganja  $\rho = -,03$ ,  $p = ,857$ ; na lestvici Obvladovanje tveganja  $\rho = -,01$ ,  $p = ,936$ ; na lestvici Uporaba intervencij  $\rho = -,04$ ,  $p = ,797$ ).

Preverili smo tudi, ali je prišlo pri udeležencih, ki so se udeležili manj ali več delavnic modula 3, do različno velikih sprememb v ocenjevanju samoučinkovitosti. Številno obiskanih delavnic ni bilo statistično značilno povezano s spremembami v samoocenjevanju kompetentnosti (za Ocenjevanje tveganja  $\rho = -,12$ ,  $p = ,455$ ; za Obvladovanje tveganja  $\rho = ,09$ ,  $p = ,564$ ; za Uporabo intervencij  $\rho = ,09$ ,  $p = ,577$ ).



## **Razprava**

Kljub odsotnosti kontrolne skupine predvidevamo, da so ugotovljene razlike v samoocenah kompetenc zelo verjetno povezane s sodelovanjem v projektu. Menimo, da so bile različne aktivnosti projekta (tako delavnice kot tudi druge dejavnosti, npr. skupinska supervizija, kjer so bili obravnavani različni primeri tveganega vedenja) za udeležence koristne in dragocene. Pri tem bi sicer težko v celoti izključili možnost, da so k občutku strokovne rasti udeležencev prispevali tudi drugi dejavniki, npr. njihova morebitna udeležba v različnih dejavnostih izven projekta. Kljub temu ocenjujemo, da je široka paleta poglobljeno obravnavanih vsebin znotraj različnih aktivnosti projekta udeležencem nudila številne priložnosti za strokovni razvoj in tako pomembno doprinesla h krepitvi njihovega občutka samoučinkovitosti.

Glede na odsotnost povezanosti samoocen kompetentnosti s starostjo udeležencev bi lahko zaključili, da so bila izobraževanja dobrodošla za udeležence ne glede na njihovo trenutno stopnjo kariernega razvoja oz. količino njihovih strokovnih izkušenj. Sklepamo, da so bile izvedene dejavnosti inovativno načrtovane ter kakovostno izvedene, saj so omogočile strokovno rast tako mlajšim psihologom na začetku svojih kariernih poti kot tudi bolj izkušenim udeležencem. Po drugi strani pa ta ugotovitev potrjuje prepričanje o pomenu kontinuiranega strokovnega razvoja pri opravljanju psihološke dejavnosti in potrebi po organiziranih oblikah strokovnega izpopolnjevanja za psihologe.

Vendar pa se je izkazalo tudi, da spremembe samoocen kompetentnosti po zaključku usposabljanj niso bile povezane s številom obiskanih delavnic modula 3, čeprav bi lahko z višanjem števila obiskanih delavnic pričakovali večje spremembe samoocen kompetentnosti. Kaže, da je k dvigu zaupanja v svoje sposobnosti pripomogla sama udeležba na izobraževanjih, ne glede na številčnost obravnavanih tem na predavanjih, ki se jih je udeležil posameznik. Pri tem se nam zdi pomembno izpostaviti, da so se psihologi, ki so se udeležili manjšega števila delavnic, k sodelovanju na delavnicah prijavili v skladu s svojimi željami. Predvidevamo, da so si izbirali teme, ki so pomembne na njihovih področjih dela, in/ali teme, v katerih so si želeli nadgraditi svoja znanja in veščine. Ker so se imeli priložnost razvijati na področjih, ki so jih sami zaznavali kot relevantne, so tako lahko pri sebi hitro prepoznali krepitev kompetenc. Psihologi, ki so v dejavnostih projekta sodelovali v večjem obsegu, pa so imeli po drugi strani številne raznolike priložnosti za strokovno izpopolnjevanje. Pri tem so morda bile določene teme za posamezne udeležence osebno pomembnejše od drugih, vendar sklepamo, da jih je večina znotraj tega pridobila določene relevantne izkušnje, ki so prispevale h krepitvi njihove samoučinkovitosti.

Ugotovljeno povečanje zaupanja sodelujočih psihologov v lastne kompetence se nam zdi zelo spodbuden rezultat. Menimo, da lahko izboljšanje občutka samoučinkovitosti za delo z ljudmi, ki bi lahko zaradi težav v duševnem zdravju ogrožali sebe ali druge, pomembno doprinese k učinkovitemu soočanju z morebitnimi takšnimi

situacijami pri delu. Ne glede na področje dela je za vse psihologe občutek samoučinkovitosti za obvladovanje tovrstnih situacij pomemben del poklicne samozavesti in identitete. Pri tem je lahko za nekatere psihologe pri njihovem delu pomembna predvsem samoučinkovitost pri prepoznavanju tveganja in napotitvi posameznikov v stiski k drugim strokovnjakom, za druge pa uporaba intervencij za neposredno zmanjševanje ogroženosti. V vsakem primeru je strokovnost psihologa pri stiku z ogroženim posameznikom ter kakovost interakcije med njima ključnega pomena, saj lahko vpliva na posameznikovo motivacijo za krepitev svojega duševnega zdravja. V tem pogledu ocenjujemo dejavnosti, ki pripomorejo h krepitvi občutka kompetentnosti psihologov na tem področju, kot zelo pomembne za psihološko stroko.

### **Zaključek evalvacije modula 3**

Evalvacija modula 3 kaže na težnjo psihologov, da skrb zase prepoznajo kot pomembno vrednoto tako pri svojem strokovnem delu kot v zasebnem življenju. Tako poudarjajo nujnost kontinuirane skrbi zase in za razvoj kompetenc na področju duševnega zdravja, saj jim to povečuje motivacijo za delo, utrjuje strokovno identiteto, hkrati pa prek mentoriranja deluje tudi na mentorirance.

Neposredno izkustveno delo na sebi, ki je bila osnova večjega števila delavnic tega modula, se je izkazalo kot dobrodošlo in ključno za prenos naučenih spretnosti tudi za zaznano učinkovitost pri delu s klienti.

### **Evalvacija celotnega usposabljanja**

Evalvacija celotnega usposabljanja se nanaša na mnenja udeležencev o tem, katera znanja so se jim pri posameznem modulu zdela ključnega pomena in kako so vsi trije moduli, ki so bili del projekta SUPER PSIHOLOG, povezani med seboj. Udeleženci so podali tudi predloge o tem, katere vsebine in na kakšen način bi bilo treba v usposabljanje dodati, da bi se počutili povsem pripravljene za vlogo mentorjev v supervizirani praksi.

Čeprav so pred začetkom izobraževanja nekateri udeleženci pogrešali jasnejši pregled celotnega poteka usposabljanja, so se jim pripomočki, ki so jih imeli na razpolago, zdeli uporabni. Izpostavili so, da so jim vsebine iz modula 1 koristile za bolj kakovostno izvajanje študijske prakse, predvsem z vidika strukturiranja mentorskega procesa. Vsebine modula 2 so se jim zdele pomembne zaradi poglobljanja znanj o metodah supervizije, novih izkušenj v zvezi z mentoriranjem ter ozaveščanja pomembnosti uporabe različnih vlog mentorjev. Vsebine modula 1 in 2 so jim omogočile boljši vpogled v celoten proces vodenja prakse. Glede modula 3 pa je bila večina udeležencev mnenja, da gre za vsebine s področja duševnega zdravja, ki bi jih morali poznati vsi psihologi, ne glede na področje delovanja, saj predstavljajo obogatitev strokovnega dela ter izhodišče za osebno in strokovno rast. Vsebine modula 3 so se

zdele nekaterim manj zanimive za starejše in bolj izkušene psihologe. Vsebine modula 3 bi bilo tako morda bolj smiselno redno (ciklično) ponujati vsem psihologom kot obliko stalnega strokovnega izpopolnjevanja, ne nujno v okviru usposabljanja mentorjev supervizirane prakse.

Na splošno so si bila mnenja o obsežnosti programa usposabljanja nekoliko nasprotujoča – nekateri so celotno izobraževanje zaznali kot časovno dokaj zamudno (in jim je tudi sama izvedba obsežnega programa mentoriranja predstavljala precejšnja obremenitev), drugi pa bi usposabljanje želeli še razširiti.

Nekateri so pohvalili povezanost vseh treh modulov med seboj in izpostavili pomemben doprinos vsakega izmed njih k celotnemu usposabljanju. Po njihovem mnenju dobro pokrivajo različne vsebine ter omogočajo prepletanje teoretičnih osnov, praktičnega dela in skrbi za osebnostni razvoj mentorjev. Nekaj jih je izpostavilo, da vidijo modul 2 kot nadgradnjo modula 1 (modul 1 po njihovem mnenju predstavlja vizijo, modul 2 pa znanja za poglobljeno delo in vodenje mentorirancev). Pri tem so v okviru modula 1 izpostavili željo po sistematičnem podajanju vsebin, s poudarkom na praktičnih primerih in po večjem obsegu urjenja v razumevanju in uporabi kompetenčnega modela. Udeleženci bi si želeli tudi razširitev modula 2, in sicer so navajali, da bi jim koristilo še več srečanj z norveškima ekspertnima supervizorjema. Izpostavili so, da bi si želeli spoznati več tehnik za predelavo dilem v mentorskem odnosu, več različnih metod mentoriranja, več vsebin s področja mentorskih kompetenc (npr. poklicna etika, komunikacija, proces mentoriranja, metode dela, vodenje skupine, vodenje supervizijskega pogovora, prepoznavanje potreb mentoriranca, vzpostavljanje odnosa z uporabnikom, odnosi med zaposlenimi drugih profilov, osnove supervizije, aktualna problematika supervizije v državi in svetu, kako spodbuditi mentoriranca, da ima srečanje dodano vrednost, kakovostno podajanje povratne informacije, strokovne vsebine glede na področje dela) in več predstavitev primerov dobrih praks. Pogrešali so tudi eksplicitno razlago povezanosti prvih dveh modulov z modulom 3, ki se je nekaterim zdel preobsežen ali pa jim določenih vsebin ni uspelo docela smiselno povezati s potrebami udeležencev v superviziji. Poleg tega jih je nekaj navedlo, da bi se jim zdelo smiselno že prej začeti z obravnavo tem iz modula 3. Nekateri so predlagali drugačen vrstni red modulov (najprej modul 2, nato modul 3 in na koncu modul 1) in znotraj modula 3, ki bi moral biti po njihovem mnenju na voljo tako začetnikom kot mentorjem, možnost izbire (podobno kot v sistemu kreditnih točk) med večjim naborom vsebin.

Kot je razvidno že iz predlogov, ki se nanašajo na omogočanje vključitve začetnikov v modul 3, je več udeležencev predlagalo, da bi bilo celotno usposabljanje v ustreznih/prilagojeni obliki namenjeno tudi začetnikom, saj bi bili ti tako bolj pripravljeni na oblike dela, ki jih predvideva supervizirana praksa. Pomembno se jim je zdelo, da bi bili tudi oni deležni strokovnih vsebin in poudarjanja pomena skrbi zase (vsebin modula 3). Začetniki bi se tako po mnenju udeležencev usposabljanja morali še pred začetkom prakse dobro spoznati s kompetenčnim modelom, konceptom supervizirane

prakse, etičnimi dilemami in osnovami vseh področij psihološkega dela. Menili so, da bi moralo biti izobraževanje kontinuirano, in sicer enakomerno razporejeno preko celotnega trajanja supervizirane prakse, pri čemer bi bila izobraževanja predvsem v popoldanskih terminih in ob sobotah.

Pomembno je izpostaviti še mnenje udeležencev, da jim je blizu možnost, da se na posamezne dele/vsebine usposabljanja pripravijo doma (npr. predelajo teoretična izhodišča, izvedejo domače naloge, izpolnijo lekcije preko spleta s pomočjo e-učilnice, se udeležijo klepetalnice, analizirajo videoposnetke, sodelujejo v interaktivnih spletnih delavnicah itd.), na srečanjih pa urijo teoretična znanja na praktičnih primerih, predvsem s pomočjo izkustvenega učenja in delavnic.

Ob koncu velja še enkrat poudariti, da so udeleženci v celoti zelo pohvalili predavanja in delavnice ter skupino, ki je vodila projekt. Všeč jim je bila organizacija, jasne in pravočasne informacije ter ažurnost in odzivnost. Ideja o projektu se jim je zdela dobra in program, ki bo v pomoč mladim psihologom, zelo dodelan. Številni so zapisali, da so veseli, da so bili del projekta, saj so v njem uživali. Zdelo se jim je, da je projekt ključen pri razvijanju stroke, in so imeli občutek, da soustvarjajo boljšo prihodnost za psihologe in psihologijo v Sloveniji.